

2. Dasturlash: To'qimachilik sohasida dasturlash texnologiyalari yordamida mahsulotlar yaratish va jarayonlarni boshqarish.
3. Sensortexnologiyalari: Kompyuterlar va sensorlar yordamida to'qimachilik jarayonlarini monitoring qilish va boshqarish.
4. Internet of Things (IoT): Qurilmalar o'rtasidagi ma'lumot almashishni o'rganish va IoT texnologiyalari yordamida to'qimachilik sohasidagi kompyuter texnologiyalarini integratsiya qilish.

Bu texnologiyalar foydalanishni osonlashtirish, jarayonlarni boshqarishni yengillashtirish va ishlab chiqarishni sifatliroq qilish uchun to'qimachilik sohasida kompyuter texnologiyalari keng qo'llaniladi.

Axborot kommunikatsion texnologiyalarining to'quvchilik texnologiyalariga tatbiq etilishi, ayniqsa, gazlamalarni badiiy bezashda yirik naqshli to'qimalarni ishlab chiqarishda mehnat va dastgoh unumdorliklarining oshishini ta'minlamoqda. Elektron Jakkard mashinalarida o'rnatilgan zamonaviy mokisiz to'quv dastgohlarida yirik naqshli to'qimani badiiy bezashga tayyorlash va yangi tarkibini loyihalashda takomillashtirilgan avtomatik tizimlar keng qo'llanilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni 28.01.2022 yildagi PF-60-son
2. Boymuratov B.X., Daminov A.D. Toquvchilik texnologiyasi. –Toshkent. –“Fan va texnologiya”. –2016.
3. Prabir Kumar Banerjee Principles of fabric fonnation. CRC Press Taylor & Francis Group. 2015. UK. -469 pages.
4. Abduraxmanova Sh.R. (2023). O'zbekistonda to'qimachilik sanoati raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari. Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali, №3 (03), 31-39 6.

O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATI TARIXI

Imomnazarov Xurshidbek Xushnazar o'g'li, Kimsanova Sevara Inomjon qizi
imamnazarovxx@gmail.com, sevara656@gmail.com
Farg'ona politexnika instituti

To'qimachilik sanoati – turli xildagi o'simlik tolalari, jun va sun'iy sintetik tolalardan turli gazlamalar, ip va boshqa maxsulotlar ishlab chiqaruvchi yengil sanoat tarmog'i. To'qimachilik sanoati tarkibiga to'qimachilik xom ashyosini dastlabki qayta ishlash, ip gazlama, zig'ir, kanop, jut tolasidan gazlama, shoyi, jun gazlama, noto'qima materiallar, to'r to'qish, to'qimachilik attorlik, trikotaj, kigiznamat bosish sohalari kiradi. To'qimachilik sanoati mahsulotlari kiyimbosh va poyabzal ishlab chiqarishda, shuningdek, mebel, mashinasozlik sanoati va boshqalarda ishlatiladi. O'zbekistonda to'qimachilik sanoati yengil sanoatning yetakchi tarmog'ini tashkil etadi.

To'qimachilik buyumlari ishlab chiqarish qadim zamonlarda paydo bo'lgan. G'oz ekish, qo'lda ip tayyorlash va gazlama to'qish Hindiston, Xitoy, Misr va O'rta Osiyoda mil.dan bir necha asr ilgari ma'lum bo'lgan. To'qimachilik sanoati mashinalashgan ishlab chiqarishga birinchi bo'lib o'tgan sanoat tarmogidir. Yevropada 18-asrning 2yarmidagi sanoat to'ntarishi shu tarmoqdan boshlangan.

O'zbekistonda to'qimachilik sanoati uzoq tarixga ega. O'rta asrlarda mahalliy hunarmandlar tayyorlagan atlas, beqasam, baxmal, banoras, zandanachi, olacha kabi mahsulotlar uzoq mamlakatlarda mashhur bo'lgan, Buyuk ipak yo'li orqali Yevropa va Yaqin Sharq mamlakatlariga chiqarilgan. Lekin mayda tarqoq hunarmandchilikni birlashtirib sanoat asosini yaratish va gazlamalar ishlab chiqarish esa faqat 20-asrning 20-yillaridan boshlandi.

1926-yilda Farg'ona to'qimachilik fabrikasining 1navbati ishga tushirildi (10000 urchuq va 300 to'quv dastgohi), 1932-yilga kelib uning 2 va 3navbatlari ham qurildi (19900 urchuq, 906

to'quv dastgohi). 1930-yilda Samarqand shoyi to'qish fabrikasi ishlay boshladi. 1932-yildan Toshkent to'qimachilik ktini qurish boshlandi. 1935-yil bu kt gazlama ishlab chiqara boshladi (33630 urchuq, 1152 dastgoh).

To'qimachilik sanoati mashinalari, dastgohdari bazasini yaratishda 40-yillarda qurilgan "Toshtekstil mash" zavodining hissasi katta bo'ldi. 2-jahon urushigacha bo'lgan yillarda Qo'qon ip-yigiruv-paypoq to'quv kombinati, Farg'ona, Toshkent trikotaj buyumlari fabrikalari, Marg'ilon shoyi kombinati, Samarqand yangi trikotaj fabrikasi barpo etildi. 1941 - 1945 yillarda Toshkentga RostovDon shahridan trikotaj, Leningraddan ip, Marg'ilonga Ijevskdan shoyi to'qish, Farg'onaga yigiruvto'quv fabrikasi ko'chirib keltirildi. Natijada O'zbekistonda to'qimachilik sanoati o'sish sur'atlari tezlashdi. 50-yillarda yangi korxonalarni qurish, ishlab turgan korxonalarni kengaytirish davom etdi. 60-yillar o'rtalarida Namangan kastyumbop va shtapel gazlamalar kti qurila boshlandi. Toshkentda "Malika" trikotaj ishlab chiqarish kombinati, Buxoro to'qimachilik kombinati (1973 - 1976), Namangan noto'qima materiallar ishlab chiqarish birlashmasi (1974), Pop noto'qima materiallar kombinati (1977), Andijon ip gazlama kombinati (1981), Xiva gilam kombinati qurib ishga tushirildi. 80-yillarda yirik to'qimachilik korxonalarida bir qancha filiallar ochildi. Shuningdek, Paxtaobod, Chuvama, Qo'rg'ontepa, Marxamatda hamda G'ijduvon va Vobkentda fabrikalar qurilib ishga tushirildi. Filiallarda ham ishlab chiqarish texnologik siklining tugal bo'lishiga erishildi.

90-yillarda O'zbekiston to'qimachilik sanoati yangi sifat o'zgarishlari bosqichiga o'tdi. Respublikaning xorijiy mamlakatlar bn hamkorlik aloqalari tobora kengayib, chet ellik sheriklar bn barpo etilgan qo'shma korxonalar soni ko'payib bordi.

O'zbekiston to'qimachilik sanoatini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri jahon bozoriga paxta tolasini chiqarish emas, balki jahon bozorida raqobatbardosh ip gazlama ishlab chiqarishni ko'paytirishdan iborat strategiya tanlandi.

O'zbekistonda to'qimachilik sanoatini rivojlantirish bo'yicha turli loyihalarni amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda mamlakatimizda to'qimachilik sanoati jadal sur'atlar bilan rivojlanayotganini alohida ta'kidlamochiman. O'zbek maishiy to'qimachilik go'zalligini butun dunyoga ko'rsatish uchun bizda ko'proq imkoniyatlar mavjud. Umuman olganda, 2022-yilning 10 oyi davomida o'zbek to'qimachilik mahsulotlari eksporti yillik o'sish 10.7 foizni tashkil etib, 2,6 milliard AQSh dollaridan oshdi. 2025 yilga borib to'qimachilik mahsulotlari eksporti 7 milliard dollargacha o'sishi kutilmoqda. Respublikamizda tadbirkorlik faoliyatining huquqiy asoslari yaratilayotgani, rahbariyatning mamlakatimiz iqtisodiyotini yanada rivojlantirishga intilishi, yangi investorlarni jalb etishga intilishi o'zining yuksak samaralarini bermoqda. Bugungi kunga qadar O'zbekistonda 200 dan ortiq to'qimachilik sanoati mavjud bo'lib, ularning har biri ham mamlakat ichida, ham xorijda salohiyatli iste'molchilarga ega.

Chet mamlakatlarda To'qimachilik sanoati Hindiston, Xitoy, AQSH, Yaponiya, Buyuk Britaniya, Fransiya, Italiya, GFR, Misrda ayniqsa taraqqiy etgan. Rivojlangan mamlakatlar To'qimachilik sanoatida birinchi o'rinni paxta tolasidan ip gazlama ishlab chiqarish egallaydi, jun va shoyi gazlamalar ishlab chiqarish keyingi o'rinlarda turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni 28.01.2022 yildagi PF-60-son.
2. B.X. Boymuratov, A.D.Daminov Toquvchilik texnologiyasi Toshkent – "Fan va texnologiya" – 2016.
3. Prabir Kumar Banerjee Principles of fabric fonnation. CRC Press Taylor & Francis Group. 2015. UK. 469 pages.
4. Abduraxmanova, Sh. R. (2023). O'zbekistonda to'qimachilik sanoati raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari. Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali, 3 (03), 31-39.